

Zóna rekontextualizovanej vnímavosti: Pocíť médium, premyslieť spánok, počuť strach

Pohľad do výstavy *On second thought*: Brit Jensen, Lucia Udvardyova, Tatiana Heuman, Barbora Trnková.

Výstava *On second thought* je syntézou možností umenia nových médií, rekontextualizácie krehkých diel s presahmi do umeleckého výskumu, a zároveň dialógom dvoch inštitúcií. Kurátorská koncepcia Jennifer Helia DeFelice vychádzala zo zámeru prenesenia diel, pre galerijný kontext menej obvyklých umeleckých foriem, do prostredia výstavy, čím cielila poskytnúť im nový priestor, rozvíjajúci ich obsahy a testujúci škálu možností ich interpretácie. Výstavný projekt, prebiehajúci od 16. 12. 2022 do 22. 1. 2023, v priestoroch Galerie Jelení, ktorá je súčasťou Centra pro současné umění Praha, predstavil diela štyroch autoriek (Brit Jensen, Lucia Udvardyová, Tatiana Heuman, Barbora Trnková) pracujúcich s formátmi umenia nových médií s dôrazom na jeho zvukové aspekty a rozširovanie limitov senzibility či imaginácie. Napriek novej neistote, kedy by mohli videá, podcast či koncert stratiť svoj charakter a umelecký zámer, sa ich spoločná inštalácia stala harmonickým časopriestorom, umožňujúcim prežiť ich autenticitu či odkazy založené na silných psychologických a emocionálnych atribútoch.

Previazanie Centra pro současné umění s umením nových médií a technológiami dokladá aj jeho činnosť v minulosti, kedy prevádzkovalo svojrázne Rádio Jelení, ktoré šíriло volné názory a umelecké obsahy formou

internetového vysielania. Podpora digitálneho umenia a činnosti umelcov*kýň so záujmom o jeho šírenie a využívanie technológií v umeleckej praxi, bola pre inštitúciu príznačná už od začiatku milénia, kedy tu za týmito účelmi existoval priestor Media Labu. V súčasnosti táto inštitúcia realizuje výstavy bez zamerania na jeden druh média, no jej minulosť, prispievajúca k etablovaniu videoartu, internetového umenia a ďalších foriem na českej umeleckej scéne, ju historicky prepája s Vašulka Kitchen v Brne, ktorá od svojho vzniku sleduje podobné ideové línie. V aktuálnej spolupráci s brnianskym centrom umenia nových médií sa Galerie Jelení pomyselne vracia k záujmu o kontexty digitálneho umenia a jeho stále sa vyvíjajúce formy. Táto skutočnosť zdôrazňuje, že napriek súčasnej pretechnologizácii spoločnosti a vrstviacim sa digitálnym obsa-

**On second thought: Brit Jensen,
Lucia Udvardyova, Tatiana Heuman,
Barbora Trnková**

16. 12. 2022 – 22. 1. 2023

**kurátorka: Jennifer Helia DeFelice,
Galerie Jelení**

hom na internete a taktiež v umeleckej produkcii, má citlivý prístup k dielam stále schopnosť ponúknuť nové a funkčné vrstvy výpovedí.

Väzba na umenie nových médií a jeho históriu nie len v českom prostredí, sa v súčasnej práci kurátorky Jennifer Helia DeFelice najviac prezentuje jej pôsobením vo Vašulka Kitchen v Brne. Vo výstavnom projekte *On second thought* prepojila svoju prirodzenú schopnosť vytvárania krehkých väzieb medzi digitálnym umením a fyzickým priestorom s možnosťami zvuku a hranicami médií. Rozvinula taktiež aspekty presahov umeleckého výskumu orientovaného na emocionálne a zmyslové formy vnímania. Ako sama spomína v dopro- vodnom texte, ktorý bol koncipovaný formou rozhovoru, došlo tu k realizácii zámeru prezentácie diel umelkyne a teoretičky Barbory Trnkovej, spolu s dlhodobším záujmom pracovať s už vzniknutými dielami audiovizuá- lného a zvukového charakteru, ktoré pôvodne nepočítali s prezentáciou v galerijnom priestore. Rozšírením týchto východísk do skupinovej výstavy dochádza k vyčleneniu diel z ich samostatných konceptov a vytvára sa možnosť ich odlišnej recepcie.

Po vstupe do priestoru, expozícii dominuje dielo Barbory Trnkovej, ktoré svojou vizualitou odkazuje k estetizácii osobnosti a seba prezentácie, príznačným pre prostre- die sociálnych sietí a aplikácií, kolonizujúcich podstatu ľudskej prirodzenosti. Video prehrávané v slučke, ktorá príznačne cyklí jeho výpoveď o jednom z problematic- kých aspektov súčasného života v digitálnom prostredí,

Barbora Trnková, (zľava) *Kyanotypia—zvuková inštalácia, Showcase II—performatívne video.*

je zároveň farbistým ornamentom výstavy, čím jej pridáva odtieň kritickej reflexie stavu spoločnosti. Druhá z prác umelkyne, umiestnená v rohu miestnosti je kombináciou ASMR videa, v ktorom bola zároveň digitálne vizualizova- ná historická fotografická technika kyanotypie. Zvuková stopa, dokumentujúca interakcie tejto techniky priamo v procese vzniku, spolu s jej pôsobením na telo autorky, je dokumentom, ktorého autenticitu (i keď sprostredko- vanú) zvyrazňuje koncepcia inštalácie, nútiaca pristúpiť do tesnej blízkosti zvuku, reproduktora. Tento prvok narušuje rovinu povrchného čítania vizuálneho obsahu a dožaduje sa takmer fyzického kontaktu s technikou, čo možno pokladať za jeden z najvýraznejších a pre vý- stavu dominantných momentov. Hoci aj ostatné z diel vyžadujú aspoň chvíľkové zastavenie sa, sprevádzané stimuláciou zmyslového vnímania a naladením sa na for- my reality vystrihnuté z prostredia rušnej každodennosti, inštalácia diela *Kyanotypie* symbolizuje taktiež krehkosť samotných médií, ktorá je často popieraná na úkor ich materiality v spotrebne orientovanom spôsobe fungo- vania spoločnosti.

Podcastová séria Brit Jensen, ktorá vznikla v spolupráci s Jiřím Slavičinským, pracuje s intimitou vnímavosti a limitov psycho- logického preží- vania, s dôrazom na emocionálne náročnejšie vrstvy skúseností.

Anatomie strachu predstavuje v piatich epizó- dach sugestívny zvukový ob- raz rôznych vrstiev znepokojujúcej, no človeku (a nie len jemu) príznačnej emócie. Jeho časť, importovaná v ga- lerijskom prostredí sa stala príležitos- ťou k prehodno- teniu ustálených spôsobov vnímania tohto zvukového

formátu. Miesto, pripravené z formálne pôsobiacich, no funkčných objektov stola, stoličky a koláže fotogra- fií, umožňuje recipientom* kám možnosť naladiť sa na rozhranie zvukového diela, v ničom nerušenej podobe, chránenej od bežného kontextu rôznorodých činností, obvykle sprevádzaných počúvaním podcastov.

Na prvý pohľad k oddychu a vytvoreniu pohodlia smeru- júca inštalácia videa *How to hypnopomp* (využívajúca se- dacie vaky umiestnené na podlahe) prezentuje umelec- ký výskum Tatiany Heuman a jej dlhodobý záujem o témy ľudskej psychiky a spánku. Video je praktickým i terapeuticky orientovaným komentárom či návodom,

Brit Jensen (s Jiřím Slavičinským), *Anatomie strachu* práca Les—návrh na počúvanie.

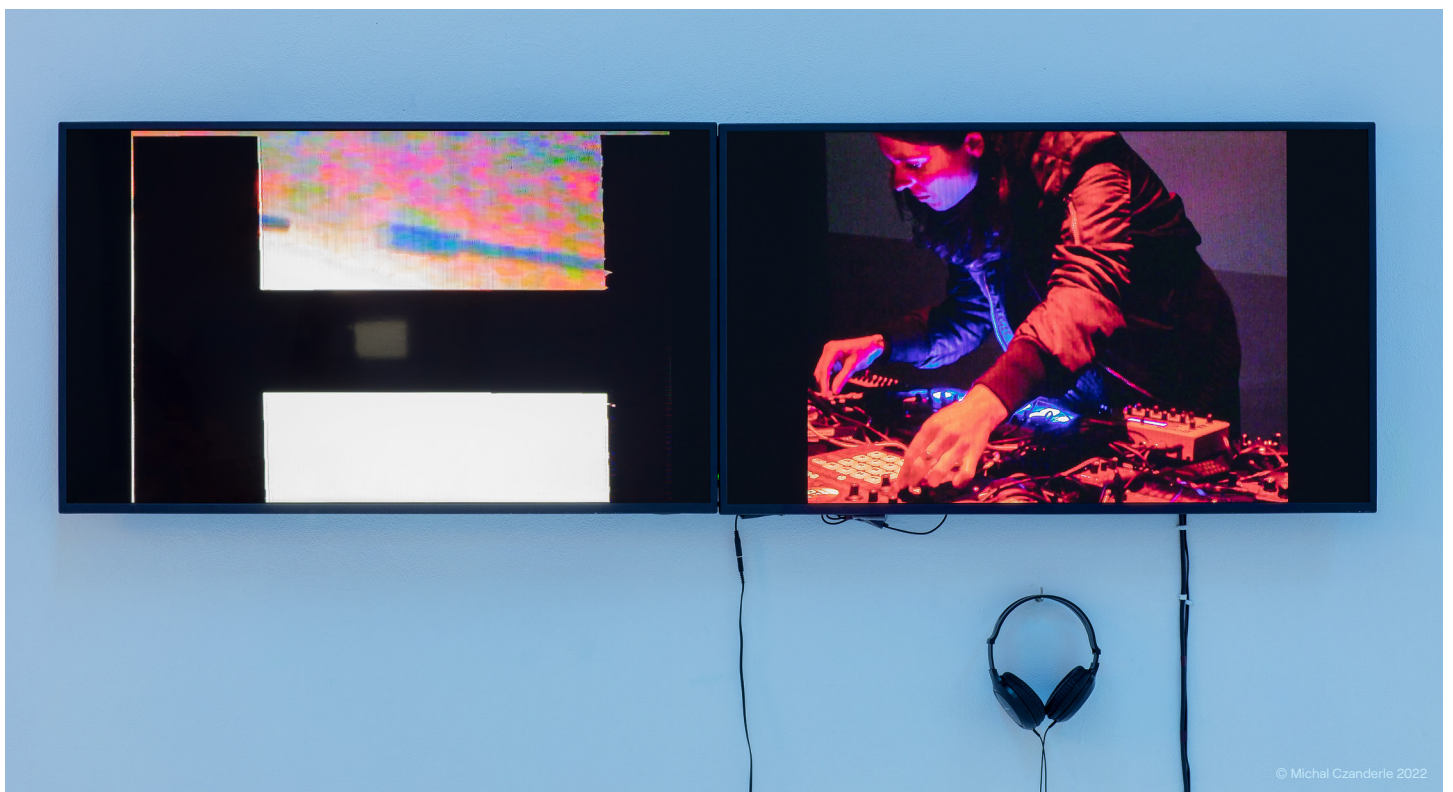
Tatiana Heumann, *Ako hypnopompať?, audiovizuálne partitúry*

umožňujúcim pracovať s formami prežívania medzi spánkovým a bdelým stavom vedomia. Autorka svoj výskum prezentuje na internetovej platforme Unseen, kde sú voľne prístupné jej návody a poznatky o stave hypnopompie, ktorá je stále pomerne málo známym fenoménom. V priestore galérie však dielo vo forme videa s krajne meditatívnou, zvukovou stopou, vytvára samostatný environment, podnecujúci aktivovať počas dňa menej používané sféry mozgu. Objavuje sa tu otázka, kam až siaha hranica možností galerijného prostredia a do akej miery je adekvátne nechať sa pohltiť imerziívnosťou vystavovaného diela. Napriek tomu je však dielo významným pripomenutím existencie často prehliadaného "stavu medzi" a zamyslením sa nad problematikou spánku. Dielo aj jeho prítomnosť na výstave zároveň komunikuje dôležitosť stále pomerne málo priehľadným spánkovým aspektov, ktoré sú už od obdobia priemyselnej revolúcie stále viac ohrozeným prvkom života človeka, pracovníka*čky, bytosti.

Symbolickým zakončením, psychiku a zmysly podmaňujúcej výpravy za hranice konvencií súčasnosťou unavenej imaginácie, môže predstavovať záznam performatívneho vystúpenia Lucie Udvardyovej. Pre autorku, ktorá sa okrem hudobnej produkcie venuje aj žurnalistike, sú jej vystúpenia alternatívou každodennosti a príležitostným prepnutím sa do módu iných svetov. Sugestívny spôsob prežívania autorkinej tvorby prezentuje improvizované hudobné vystúpenie, v ktorom sa kombináciou použitia hardwarovej techniky a terénnych nahrávok dostávame spolu so sledovaním vizuálne výrazného mixážneho pultu a rôznych elektroakustických nástrojov do prostredia klubu. Tieto miesta, prezentujúce jazyk hudobnej, často experimentálnej scény vytvárajú pre samotnú hudobnú produkciu a jej akťerstvo akési ostrovy sebarealizácie mimo popkultúrneho mainstreamu.

Vystavené práce si spolu s odlišnými pôvodnými naratívami zachovali svoju nezávislosť a vytvárajú akési ostrovy samostatných entít, prehovárajúce k recipientom*kám. Každé funguje na základe odlišného tematického zamerania, no ich spojnicou sa stal dôraz na zvuk a hlas, ako samostatné médiá schopné dematerializovať zmysľovanie súdobej spoločnosti. Spája ich taktiež synergia odkazov k ľudskému telu či k aspektom jeho každodenne napínanej psychologickovej roviny prežívania.

Miestnosť s bielymi stenami vyplňa jemné modré svetlo, odkazujúce k časti dňa, kedy slnko ponúka pre fotografickú tvorbu špecifické svetlocitlivé podmienky. Modrá je zároveň farbou spájanou s virtualitou digitálneho sveta. Konceptcia modrej svetelnosti v Galerii Jelení konštruuje prostredie evokujúce špecifické miesto medzi laboratóriom a terapeuticky čistou časopriestorovou kapsulou. Tento aspekt môže pôsobiť strojene či estetizujúco,

Lucia Udvardyova, (zľava) Audiovizuálny set (s Petrom Martonom)—mixážne pulty VJ, elektroakustické analógové nástroje; Palmovka Live at Punctum, hardvérová elektronika a terénne nahrávky - improvizované, kamera: Radim Labuda

© Michal Czanderle 2022

Pohľad do Výstavy *On second thought*: Brit Jensen, Lucia Udvardyova, Tatiana Heuman, Barbora Trnková

no v prípade výstavy *On second thought* naopak podporuje naratívy jednotlivých diel, a zároveň ich usúvzťažňuje do jednotného harmonického celku. Vytvára hranicu medzi vonkajším svetom, skrytým za zatienenými oknami a vnútorným, ktorý tu ponúka únik či predstavuje cestu možných alternatív prežívania reality. Svojim uzavretým charakterom, nabádajúcim diváka*čku k zastaveniu sa v toku každodennosti a prehodnoteniu prístupov k prežívaniu vlastného bytia, tiež výstava (nie cielene) kooperuje s výstavou *Shell Cell Swell Well* vo vedľajšej galérii Kurzor. Napriek odlišným východiskám i tématickému zameraniu sú obe výstavy výpoveďami s okolím kontrastujúcich svetov, ako organizmov, rozvíjajúcich možnosti individuálnej i skupinovej imaginácie.

Výstavný projekt Jennifer Helia DeFelice predstavil ucelený koncept, prezentujúci umelecké formy a obsahy s dôrazom na ich haptické, zvukové i psychologické vlastnosti. Vzájomnými juxtapozíciami diel vznikla v priestore sa rozplývajúca realita, ako alternatíva vonkajšieho sveta, ktorá komunikovala možnosti uchopenia samotných médií ako video, zvuk či obraz, a zároveň sprehľadnila ich schopnosti, nabádajúce divákov*čky k rozšíreným formám imaginácie a senzibility. V kontexte prezentácie už existujúcich diel, projekt taktiež pracoval s problematikou nadprodukcie

a množenia obsahov, čo otvára vrstvu foriem regenerácie, smerovanej k samotným participujúcim umelkyniam. Tento pokus o predstavenie citlivosti médií, korešpondujúci so spoločenskými a ďalšími krízami súčasnosti sa tak stáva dokladom o vrstvách zmyslu súčasného umenia, ktoré zrkadlí fakt nutnosti hľadať cesty prežitia v každodenných horizontoch nevyhnutnosti neustálej rekontextualizácie samotných tiel, entít, človeka.

Viktória Pardovičová